

Dynamiek en stagnatie in de Republiek

Een gebeurtenis:

In 1560 stelden de Hollandse steden Amsterdam, Enkhuizen en Hoorn gezamenlijk een consul (zaakgelastigde) aan in de Portugese hoofdstad Lissabon, om daar hun burgers te helpen bij eventuele problemen.

Uit deze gebeurtenis trekt een historicus vier conclusies, waarvan één onjuist is:

- 1 De aanstelling was een gevolg van de expansie van de handel vanuit de Noordelijke Nederlanden.
- 2 In de Nederlanden begreep men de betekenis van de nieuwe, uit Indië aangevoerde specerijen.
- 3 Binnen de Nederlanden bezat Amsterdam geen monopolie op de handel met Portugal.
- 4 De aanstelling van deze consul was nodig, omdat Antwerpen vanuit Portugal overzee onbereikbaar was geworden.

2p 1 Beargumenteer welke van deze vier conclusies onjuist is.

Gebruik bron 1.

Deze resolutie is tot stand gekomen na de gebeurtenissen van 1585.

4p 2 Leg uit:

- dat de Staten van Zeeland een andere opvatting over het gevoerde beleid hebben dan de Staten-Generaal en
- wat het motief van de Zeeuwse Staten is voor het aannemen van deze resolutie.

De volgende gebeurtenissen gaan over de handel van de Nederlanden:

- 1 De dienstmaagd van de Amsterdamse burgemeester Reinier Pauw koopt een aandeel van 50 gulden in de VOC. Zij behoort hierdoor tot de eerste aandeelhouders van de VOC.
- 2 Ter hoogte van het eiland Cuba overmeestert Piet Hein achttien zwaarbeladen Spaanse schepen. De buit bedraagt ondermeer 46 lasten zilver, 300 kisten met cochenille (een rode kleurstof), indigo (een blauwe kleurstof) en andere zaken en 37.375 huiden.
- 3 Koopman Pieter Jansz. Liorne uit Hoorn wordt bespot met zijn nieuwe vinding: dit fluitschip zal bij de eerste vaart omklappen, zo zei men.
- 4 Havenmeester Pieter Pletsz. op Curaçao verzoekt de bewindhebbers van de WIC om een andere betrekking. Hij heeft nauwelijks nog inkomsten doordat, uit woede over de Nederlandse steun aan de Amerikaanse kolonisten, de Engelsen ieder schip tegenhouden dat Curaçao wil aandoen.
- 5 De Rotterdamse koopvrouw en reder in de walvisvaart Maria Musch bekostigt een groot deel van de eerste expeditie van de Noordse Compagnie.
- 6 Het VOC-schip 'Het wapen van Hoorn' wordt gekaapt door de Engelsen. Aan boord is een brief van Johan Aelsen, waarin hij zijn neef in Batavia vertelt dat zijn familie naar Hoorn heeft moeten vluchten voor de legers van Frankrijk en de bisschoppen van Keulen en Munster.

2p 3 Zet deze gebeurtenissen in de juiste volgorde, van vroeger naar later. Noteer alleen de nummers.

Omstreeks 1600 waren trafieken in de omgeving van Amsterdam sterk in opkomst.

- 3p **4** Noem een voorbeeld van een trafiek en leg uit wat het verband was tussen deze trafiek en Amsterdam als stapelmarkt.

Gebruik bron 2 en 3.

Een bewering:

Coornherts opvatting over het straffen van misdadigers heeft in de Republiek navolging gekregen.

- 2p **5** Ondersteun deze bewering met beide bronnen.

Gebruik bron 4.

Bij deze bron passen de volgende conclusies:

- 1 Het is opmerkelijk dat een stad in het noorden van Duitsland graan koopt in de Republiek.
- 2 Voor de Staten-Generaal is de graanvoorraad van wezenlijk belang.

- 4p **6** Leg beide conclusies uit.

Ondanks de zelfstandigheid van de verschillende provincies van de Republiek, kon de stad Amsterdam toch vaak haar zin doordrijven in het beleid van de hele Republiek.

- 2p **7** Leg uit hoe dat mogelijk was aan de hand van:
- de positie van Amsterdam in Holland en
 - de positie van Holland in de Republiek.

Gebruik bron 5.

Deze tabel kan worden gebruikt om te laten zien dat regenten in de achttiende eeuw zich in economisch opzicht anders gedragen dan hun voorgangers in de zeventiende eeuw.

- 4p **8** Licht dit toe door:
- (zonder bron) aan te geven wat het gedrag van de regenten in economisch opzicht in de zeventiende eeuw kenmerkte en
 - (met bron) aan te geven welke verandering in dit gedrag in de achttiende eeuw uit de tabel blijkt en
 - uit te leggen waardoor deze verandering verklaard kan worden.

Een bewering:

Een tabel zoals bron 5 zou door veel pamfletschrijvers aan het einde van de achttiende eeuw gebruikt kunnen zijn om hun kritiek op het economisch beleid van de regenten te onderbouwen.

- 2p **9** Ondersteun deze bewering door aan te geven:
- wat de kritiek van veel pamfletschrijvers op het economisch beleid van de regenten was en
 - welk maatschappelijk gevolg dit beleid had.

In 1696 brak in Amsterdam het Aansprekersoproer uit. De Amsterdamse bevolking was woedend op de regenten vanwege de invoering van een belasting op begrafenissen. Tijdens het Aansprekersoproer werd ook de Engelse consul aangevallen.

4p **10** Leg uit dat dit:

- opmerkelijk was gezien de politieke banden tussen Engeland en de Republiek, maar
- begrijpelijk was gezien de economische verhouding tussen beide landen.

Gebruik bron 6.

Stel: je hebt onderzoek gedaan naar de achteruitgang van de Leidse lakennijverheid. Je vindt deze bron in het stadsarchief. Je stelt vast dat deze bron past bij de uitkomst van je onderzoek, omdat de beschrijving in de bron illustratief is voor de toestand van de Leidse lakennijverheid omstreeks 1750.

3p **11** Ondersteun deze vaststelling door:

- (zonder bron) aan te geven wat de toestand van de Leidse lakennijverheid omstreeks 1750 was en
- (met bron) één oorzaak te noemen voor die toestand van de Leidse lakennijverheid en
- (met bron) één gevolg te noemen van de achteruitgang van de Leidse lakennijverheid.

Gebruik bron 6.

Op grond van de inhoud van deze bron kun je aannemen dat:

- 1 dit verzoek is gedaan door ondernemers in de lakennijverheid en niet door hun arbeiders en
- 2 dat de maatregel die gevraagd wordt de beschreven oorzaak van de problemen voor de lakennijverheid eerder zal vergroten dan verkleinen.

4p **12** Leg bij beide aannames met de bron uit welke redenering je daarbij volgt.

Gebruik bron 7.

John Adams sluit zich in deze beschrijving van de Republiek aan bij opvattingen van de patriotten in die tijd.

4p **13** Licht dit toe door:

- (met bron) een politieke **en** een mentale oorzaak van de stagnatie van de Republiek te noemen die overeenkomt met de opvattingen van de patriotten en
- bij elke oorzaak aan te geven, waardoor deze heeft bijgedragen aan de stagnatie van de Republiek.

Dekolonisatie en Koude Oorlog in Vietnam

Gebruik bron 8.

Ho Chi Minh wil met deze oproep bereiken dat alle Vietnamezen zich aansluiten bij de strijd voor een onafhankelijk Vietnam.

- 4p **14** Leg uit welk deel van zijn oproep voor dit doel **wel** geschikt is en welk deel van zijn oproep voor dit doel **niet** geschikt is.

De Tweede Wereldoorlog heeft de dekolonisatie van Vietnam versneld.

- 2p **15** Leg dit uit.

Volgens een bepaling in de Akkoorden van Genève moesten in 1956 verkiezingen worden gehouden in heel Vietnam. De Verenigde Staten verzetten zich tegen deze bepaling.

- 2p **16** Leg uit dat dit verzet een gevolg was van de containment-politiek.

Gebruik bron 9.

Een bewering:

Een Noord-Vietnamese communist kan in deze toespraak een bevestiging zien van zowel:

- zijn vijandbeeld van de regering van de Verenigde Staten als van
- zijn vijandbeeld van de regering van Zuid-Vietnam.

- 4p **17** Leg beide aspecten van de bewering uit met de bron.

Gebruik bron 10.

In deze brief verwijst Kennedy naar wat de regering van Noord-Vietnam de **externe** revolutie noemt.

- 4p **18** Licht dit toe door:

- (met bron) uit te leggen dat Kennedy deze externe revolutie verwerpt op grond van de Akkoorden van Genève en
- (zonder bron) uit te leggen dat de Noord-Vietnamese regering de externe revolutie juist rechtvaardigt op grond van de Akkoorden van Genève.

Gebruik bron 11.

Stel: je doet onderzoek naar het verloop van de **interne** revolutie in Noord-Vietnam. Je vindt deze bron en onderzoekt de bruikbaarheid ervan voor twee aspecten van je onderzoek:

- 1 de houding van de Noord-Vietnamese boeren ten aanzien van de landhervorming;
- 2 de rechtvaardiging van de collectivisatie door de Noord-Vietnamese communistische partij.

- 2p **19** Leg uit voor welk van beide aspecten de bron het **minst** bruikbaar is.

De volgende gebeurtenissen staan in willekeurige volgorde:

- 1 Het Tet-offensief gaat van start.
- 2 De Volksrepubliek China krijgt een permanente zetel in de Veiligheidsraad.
- 3 De Akkoorden van Genève worden gesloten.
- 4 De Amerikaanse regering begint met de driehoeksdiplomatie.
- 5 President Johnson stelt zich niet herkiesbaar.
- 6 Franse troepen trekken zich terug uit Zuid-Vietnam.

- 2p **20** Zet deze zes gebeurtenissen in de juiste volgorde, van vroeger naar later. Noteer alleen de nummers.

Gebruik bron 12 en 13.

Bewering:

Beide foto's zijn bruikbaar voor de Noord-Vietnamese propaganda tijdens de oorlog. De eerste foto is vooral bruikbaar in de periode vóór het vertrek van het Amerikaanse leger, de tweede in de periode erna.

- 4p **21** Leg voor beide foto's uit waarom ze juist in die periodes bruikbaar zijn. Doe dat door telkens in te gaan op:
- de boodschap die op dat moment met de foto kan worden overgebracht en
 - het doel dat er op dat moment mee kan worden bereikt.

Een interpretatie:

Het Tet-offensief was op korte termijn een nederlaag maar op lange termijn een overwinning voor Noord-Vietnam.

- 2p **22** Geef een argument voor elk van beide elementen van de interpretatie.

In de loop van de Vietnamoorlog raakte het Zuid-Vietnamese platteland ontvolkt. Deze ontvolking werd veroorzaakt door drie factoren:

- 1 het beleid van de Zuid-Vietnamese regering en
- 2 de strijdwijze van de Verenigde Staten en
- 3 de strijdwijze van de Vietcong.

- 3p **23** Geef bij elk van deze drie factoren een verband met de ontvolking van het Zuid-Vietnamese platteland.

Gebruik bron 14.

Nixon zet zich met deze toespraak af tegen de protestgeneratie.

- 2p **24** Leg dit uit.

Gebruik bron 14 en 15.

Een interpretatie:

Cobb geeft met de prent (bron 15) een cynisch commentaar op Nixons toespraak (bron 14).

- 4p **25** Ondersteun deze interpretatie door twee elementen uit Nixons toespraak te verbinden met twee elementen uit de prent.

Op 13 juni 1971 begon de New York Times in dagelijkse afleveringen met de publicatie van de *Pentagon Papers*. Na de eerste drie afleveringen spande de Amerikaanse regering een kort geding aan tegen de krant, om verdere publicatie tegen te houden.

- 2p **26** Leg een verband tussen de inhoud van de *Pentagon Papers* en deze actie van de Amerikaanse regering.

In 1972 kwam er een doorbraak in de kwestie Taiwan.

- 2p **27** Leg uit dat het oplossen van deze kwestie voor de Verenigde Staten een onderdeel vormde van de onderhandelingsstrategie ten aanzien van Vietnam.